

فصلنامه پژوهش‌نامه مطالعات مرزی، دوره ۷، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۸

صص: ۸۶-۶۱

بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء امنیت پایدار مناطق مرزی

مطالعه موردی: شهرستان مرزی سردشت

سیداسحاق جلالیان^۱ - استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۱/۱۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۸/۱۰

چکیده

وجود امنیت در مناطق مرزی از اهمیت شایانی برخوردار است به خصوص مناطق مرزی ریشه استحکام آمایش سرزمین محسوب می‌شود. در حال حاضر مسائل مرتبط با امنیت پایدار مناطق مرزی بسیار حائز اهمیت است زیرا در صورت وجود هرگونه اختلاف مرزی و ناامنی در این مناطق امنیت ملی را مورد تهدید قرار می‌دهد. آنچه می‌تواند بر امنیت مناطق مرزی تأثیرگذار باشد شناسایی عوامل مؤثر بر آن و تلاش برای برون‌رفت از چالش‌های دامن‌گیر و تقویت فرصت‌ها می‌باشد. منطقه مرزی سردشت در سال‌های اخیر شاهد افزایش قاچاق کالا و گروه‌های معاند ستنیزه‌جو بوده و باعث ناامنی منطقه شده است. از این‌رو هدف پژوهش حاضر بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء امنیت پایدار شهرستان مرزی سردشت است. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی مبتنی بر پیمایش می‌باشد. جامعه آماری پژوهش متخصصین و صاحب‌نظران مرتبط با موضوع امنیت است که به روش گلوله برفی حجم نمونه ۳۵ نفر می‌باشد. روش تحلیل بر اساس مدل استراتژیک SWOT است. نتایج حاصل نشان می‌دهد که وضعیت امنیت در منطقه مرزی سردشت در وضعیت تهاجمی SO قرار دارد. در بین مؤلفه‌های نقاط قوت " وجود بازارچه‌های مرزی"، " نظارت دقیق و قوی فرمانده انتظامی و مرزبانی در مرزهای شهرستان" به‌عنوان عوامل مؤثر بر ارتقاء امنیت در شهرستان مرزی سردشت بیشترین تأثیر را دارند. همچنین "گسترش قاچاق کالا و بازخورد منفی آن بر امنیت"، "توسعه نامتوازی و هم‌زمان زیرساخت‌های امنیت مرزی" از نقاط ضعف این منطقه می‌باشد. در بین نقاط فرصت "عملکرد رسانه‌ها و افزایش احساس امنیت"، "وجود زبان و مذهب مشترک ساکنین دو طرف مرز"، "و در بین نقاط تهدید نیز "شکاف بین مردم و مسئولین"، "گسترش قاچاق کالا" بیشترین تأثیر را در ارتقاء امنیت پایدار منطقه دارند. لذا برای ایجاد امنیت پایدار در مناطق مرزی شهرستان سردشت لازم است راهبردهای توسعه در همه ابعاد مورد توجه قرار گیرد تا مفهوم امنیت پایدار تحقق یابد.

واژگان کلیدی: امنیت، امنیت پایدار، مدل SWOT، شهرستان مرزی سردشت.

مقدمه

امنیت یک مفهوم چندوجهی و عام است که تمامی شئونات و ابعاد زندگی انسان را در برمی گیرد و با بقای نفس و صیانت و موجودیت انسان پیوند می خورد. در واقع امنیت تضمین کننده حیات و بقای انسان و موجود زنده می باشد به عبارتی حفظ وجود حیات سالم و آرامش بخش انسان موکول به تأمین همه نیازهای مادی و معنوی وی است که در صورت عدم تأمین یا وجود نقص و تنگنا در تأمین آن، حیات سالم و وجود انسان به چالش کشیده می شود و با تهدید روبه رو می گردد و بلافاصله نیاز به امنیت و مفهوم آن در ارتباط با نیاز یا نیازهایی که با تنگنا روبه رو شده در ذهن انسان شکل می گیرد (مختاری هشی و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۳). در دنیای کنونی به لحاظ گسترش شهرنشینی و تعاملات ویژه شهروندان با یکدیگر امنیت در شهرها اهمیت خاصی پیدا کرده است و شهر به عنوان نماد زندگی جمعی در دنیای کنونی نیازمند نگاه ویژه در مقوله امنیت است (محمدی حمیدی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۲۶). مفهوم امنیت در شهرها، از حالت اولیه و جنبه های فیزیکی محسوس خارج شده و ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی را در بر گرفته است. به طوری که امروزه امنیت در شهرها شامل تمامی مفاهیم اجتماعی و اقتصادی است (سرور و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۸). مهم ترین نیاز جامعه، خواه یک طایفه یا قبیله و خواه یک کشور، تأمین امنیت آن ها توسط دولت هاست. امروزه با گسترده و پیچیده شدن جوامع، موضوع امنیت ابعاد گسترده و پیچیده ای به خود گرفته است. امنیت یکی از اصلی ترین عوامل پایداری جوامع امروزی به شمار می آید و وجود بی عدالتی های جغرافیایی و توسعه ناموزون بخش های جغرافیایی کشور ممکن است موجب آسیب همبستگی ملی شده و منجر به بروز تحرکات واگرایانه به ویژه در مناطق قومی شود که این مسئله تأثیر سوئی بر امنیت و در نتیجه توسعه کشور دارد (موسوی و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۶). سعادت هر جامعه نیز در گرو حفظ و بقاء امنیت و احساس ناشی از آن است. امنیت از جمله پدیده های قابل توجهی است که از نیازها و ضرورت های اساسی فرد و جامعه به شمار

می‌رود و فقدان آن و یا اختلال در آن پیامدها و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی به دنبال دارد. امنیت از مهم‌ترین مؤلفه‌ها برای رسیدن به درجات قابل‌اتکایی از ثبات است. و نخستین عاملی است که موجب می‌شود انسان‌ها کنار هم آیند، از نیروی هم‌کمک گرفته و در مسئولیت‌های اجتماعی مشارکت جویند تا آسوده‌تر و متعهدتر زندگی کنند (بذرافشان و طولابی‌نژاد، ۱۳۹۵: ۵۶). مسئله امنیت در مرزها روند توسعه و امنیت کشور را متأثر کرده، به طوری که کشورهایی که مناطق مرزی آن‌ها درگیر ناامنی است، دریافته‌اند که به دلایل مختلف این ناامنی‌ها گسترش یافته و به تدریج کل کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد. امنیت مرزها پشتوانه‌ای محکم برای امنیت انسانی با ابعاد متنوعش در داخل کشور است و هرگونه ناامنی در مرز قادر است در سیستم‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و نظامی کشور اختلال ایجاد کند (طیب‌نیا و همکاران، ۱۳۹۵: ۹۸). تداوم حیات هر جامعه‌ای در گروه حفظ و بقاء امنیت و احساس ناشی از آن است که وجود آن باعث ثبات جامعه می‌باشد (Buzan & Hansen, 2007). مناطق مرزی در هر کشوری دارای ویژگی‌های خاصی بوده و به‌طور اساسی با مناطق داخلی کشور تفاوت‌هایی دارند، یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی که در مناطق مرزی پیش روی مسئولان امور قرار دارد، مسئله امنیت مناطق مرزی است مسئله و گسترش امنیت مناطق مرزی به‌ویژه در کشورهایی که دارای مناطق مرزی مشترک طولانی با همسایگان خود هستند همواره مورد توجه و حساسیت مسئولان امور بوده است و بدین منظور راهکارهای گوناگونی اندیشیده شده است. عدم تعادل منطقه‌ای میان مناطق مرزی و مناطق مرکزی بسیار آشکار است. این عدم تعادل منطقه‌ای میان مناطق مرزی و مناطق مرکزی دو تأثیر منفی بر روند توسعه آن مناطق از خود بر جای می‌گذارد. از یک‌سو، این عدم تعادل، حرکت توسعه در مناطق مرزی را، در مفهوم کلی آن، با مشکل مواجه می‌سازد و موانع بسیاری سر راه آن قرار می‌دهد و از سوی دیگر، ناامنی را هم به دلیل موقعیت مناطق مرزی و هم به دلیل عدم توسعه، گسترش عمومی می‌دهد. این تأثیرات متقابل توسعه و

امنیت به صورت زنجیرهای، به یکدیگر مرتبط و مجموعه‌هایی از گُش و واکنش‌هایی ایجاد می‌کنند که جوهره توسعه پایدار مناطق مرزی را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۶۳). مناطق مرزی غرب کشور در دهه اخیر به دلیل پایگاه‌های نظامی غرب که در کشور همسایه وجود دارد و مسئله قاچاق و تروریست در مناطق مرزی حساسیت این منطقه و تهدیدات آن را صدچندان نموده است. عدم تأمین امنیت کامل در مناطق مرزی باعث ایجاد ناامنی در کشور و از دست رفتن مناطق زیادی از مرزهای کشور می‌شود. با توجه به اهمیت این امر تأمین امنیت پایدار در مناطق مرزی از دغدغه‌های همیشگی دولت‌ها بوده و هست. موضوع امنیت مناطق مرزی به دلیل حساسیت‌های که در مرزها وجود دارد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مناطق مرزی سردشت همواره دارای مرزهای پرتنش و چالش‌های عمده‌ای روبه‌رو است. در این راستا تأمین امنیت مرزهای کشور با جدید دنبال می‌شود. در این راستا پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤال‌های زیر است:

- ❖ در برقراری امنیت پایدار در منطقه مرزی سردشت چه عوامل تأثیرگذار می‌باشند؟
- ❖ کدام عوامل در امنیت پایدار در منطقه مرزی سردشت از اولویت بیشتری برخوردار هستند؟

پیشینه پژوهش

پیرعلی و سیادت (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی تدابیر راهبردی ناجا در گسترش امنیت پایدار مرزهای جنوب شرقی کشور (مورد مطالعه: استان سیستان و بلوچستان) پرداخته‌اند. یافته‌ها پژوهش نشان داد که مرزهای شرقی استان سیستان و بلوچستان با توجه به گستره جغرافیایی، طولانی بودن مرزها، تعداد همسایگان و موقعیت ژئوپلیتیکی، تداخل قومی- فرهنگی با کشورهای هم‌جوار و... می‌توانند منشأ تهدیدات مرزی متعدد برای کشور باشند؛ اما از طرف دیگر، نیروهای ناجا نیز از توانایی‌های بالقوه و بالفعل مطلوبی جهت مقابله با این تهدیدات برخوردارند؛ نتایج حاصل از ماتریس SWOT نشان داد که راهبرد

هم‌افزایی ظرفیت‌های انتظامی-امنیتی در سطح استان، با توجه به شرایط موجود از اولویت بیشتری برخوردار است. کریمی و وفایی (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی امنیت سازی با توسعه پایدار در مناطق مرزی (مطالعه موردی، شهر مریوان) پرداخته‌اند. در این پژوهش، پس از بررسی نظریه‌ها در خصوص توسعه پایدار مناطق مرزی، با انتخاب منطقه مرزی شهر مریوان به‌عنوان مطالعه موردی، به تأثیر مرزی بودن منطقه بر ساختار فضایی، مکانی آن پرداخته شود. و در نهایت به این نتیجه منتج شده است که توسعه پایدار ارمغان امنیت و امنیت پایدار ارمغان توسعه است و امکانات در منطقه مطابق الگوی مناسب توزیع نشده و در جهت تحقق توسعه پایدار نمی‌باشد. با عنایت به اینکه نظام برنامه‌ریزی ایران به‌صورت بخشی می‌باشد و این نوع برنامه‌ریزی به ویژگی‌های مناطق مرزی بی‌توجه است. نظامی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر توسعه امنیت پایدار در مناطق مرزی مطالعه موردی: استان کردستان پرداخته‌اند. در این پژوهش پس از شناسایی نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدات امنیت پایدار در استان کردستان با استفاده از مدل برنامه‌ریزی استراتژیک SWOT مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و راهبردهای جهت توسعه امنیت پایدار ارائه گردید. نتایج به‌دست آمده از ماتریس نهایی SWOT، نشان می‌دهد که وضعیت امنیت پایدار در استان کردستان در موقعیت تهاجمی SO قرار دارد و بایستی با بهره‌گیری از نقاط قوت درصدد بهره‌برداری از فرصت‌ها برآییم تا بتوانیم در امر مدیریت امنیت به رشد و شکوفایی و توسعه پایدار امنیت دست یابیم. یافته‌های این پژوهش بیان‌گر این است که با توجه به فقدان برخی از مؤلفه‌های امنیت پایدار در استان کردستان نیاز است مسئولان در تأمین، تقویت و ایجاد هر یک از مؤلفه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی-امنیتی زمینه‌های لازم را فراهم نمایند. پولادی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی الگوسازی عوامل تأمین‌کننده امنیت پایدار مرزی؛ مطالعه موردی: مرزهای شرقی ایران پرداخته‌اند. مطابق الگوی به‌دست آمده، سه دسته عمده عوامل مداخله‌گر (نظیر محرومیت‌های فرهنگی، قاچاقچیان بین‌المللی، حساسیت‌های قومی، نحوه تعامل نخبگان با

موضوع)، عوامل علی (نظیر تمرکز بر ساخت هویت درون‌زا، افزایش توان نظامی داخلی، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری) و عوامل زمینه‌ای (نظیر گسترش زیرساخت‌های اقتصادی-زیست محیطی، فرهنگی-اجتماعی، امنیتی-پدافند غیرعامل، سیاسی-قانونی و مذهبی) در ایجاد ناامنی مرزهای شرقی تأثیر گذارند. نتایج به‌دست آمده از تحلیل‌ها بیانگر آن است که تأمین امنیت پایدار مرزهای شرقی، پیامدهایی از جمله حفظ جمعیت بومی، کنترل قاچاق کالا و همچنین از بین رفتن تهدیدهای سیاسی-امنیتی و اقتصادی را در پی خواهد داشت. خرازیان و همکاران (۱۳۹۷) به تحلیل تأثیر مؤلفه‌های توسعه اقتصادی بر امنیت پایدار منطقه مرزی (مورد مطالعه: منطقه مرزی بورالان تا سردشت پرداخته‌اند. یافته‌های تحقیق که با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS به‌دست آمده حاکی از آن است، مؤلفه‌های گسترش بازارچه‌های مرزی، افزایش سطح درآمد مرزنشینان، فساد، رانت و بروکراسی اداری و راهکارهای مقابله با آن، بهره‌گیری از نیروی جوان و تحصیل کرده، افزایش سطح رفاه، کاهش نابرابری اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی بیش از سایر مؤلفه‌ها بر امنیت پایدار منطقه مرزی مؤثر بوده‌اند.

جلالیان و ویسیان (۱۳۹۷) به بررسی امنیت پایدار در شهر مرزی سردشت از دیدگاه کارشناسان امنیتی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که مؤلفه «افزایش سطح تحصیلات» و «تقویت همبستگی‌ها یا پیوندهای درونی (قومی، مذهبی)» با وزن نسبی ۰/۱۴ رتبه اول و ابعاد «عملکرد رسانه» و «عملکرد نهادها» با در بر گرفتن شش مؤلفه و مجموع وزن نسبی ۰/۱۲۹۶، مهم‌ترین ابعاد تأثیرگذار در پایداری امنیت شهر سردشت هستند. همچنین هیچ‌کدام از ابعاد مؤثر بر امنیت پایدار سردشت در وضعیت پایداری قرار ندارند. پورمنافی (۱۳۹۷) در پژوهشی به اولویت‌بندی تهدیدهای امنیت پایدار در مرزهای جمهوری اسلامی ایران (مورد مطالعه: استان خراسان رضوی) پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان داد که ۱- قاچاق انسان، اسلحه و جرائم سازمان‌یافته، ۲- قاچاق کالا، سوخت، ارز، مواد مخدر و مشروبات الکلی، ۳- مهاجرت و ورود غیرقانونی اتباع بیگانه، ۴- ارتباط مرزنشینان با

قومیت‌های خارج از مرز، ۵- حضور اشراار و گروه‌های تبهکاری در مرزها، ۶- حضور نیروهای فرا منطقه‌ای و ناتو در مجاورت مرزها، ۷- تبلیغ و ترویج سلفی‌گری، وهابیت و فرق و مذاهب انحرافی، ۸- فعالیت رسانه‌های بیگانه در خصوص ناامن‌سازی مرزها و ۹- فعالیت گروه‌های تروریستی، وهابیت، سلفی‌گری و داعش به ترتیب مهم‌ترین تهدیدهای امنیت پایدار مرزهای خراسان رضوی هستند. بنابراین سیاست‌گذاران می‌توانند آن‌ها را در برنامه‌ریزی‌های خود مورد توجه قرار دهند. حمیدی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان برنامه‌ریزی راهبردی امنیت پایدار در منطقه مرزی رود ارس انجام گرفته است. نتایج این پژوهش نشان داد شاخص‌های امنیتی در منطقه مرزی رود ارس، با «راهبرد بازنگری» تناسب دارند. بنابراین، بایستی با استفاده از «فرصت‌ها» برای رفع نقاط «ضعف» در این منطقه تلاش نمود.

مبانی نظری

امنیت اصطلاحی است مبنی بر فقدان تهدید بر ارزش‌های نادر، وضعیتی که در آن از ارزش‌هایی که از دید تصمیم‌سازان برای بقا بهتر زیست جامعه حیاتی است حمایت می‌شود و به عنوان یک پدیده حیاتی نخستین گام در راه رسیدن به توسعه فرهنگی، اقتصادی، سیاسی یک منطقه به شمار می‌رود. گیدنز امنیت را موقعیتی می‌داند که در آن با یک رشته خطرهای خاص مقابله یا به حداقل رسانده شده باشد (شوهانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۵). در فرهنگ اکسفورد امنیت شرایطی که در آن یک موجود در معرض خطر نبوده یا از خطر محافظت شود تعریف شده است (دربان آستانه، ۱۳۹۳: ۱۳۱). با توجه به اینکه، مفهوم امنیت پایدار متضمن حاکمیت شرایطی است که در چارچوب آن دولت‌ها به حقوق شهروندی احترام بگذارند. از این منظر، امنیت از مهم‌ترین مؤلفه‌ها برای رسیدن به درجات قابل‌اتکا به ثبات است. از این رو، توسعه و پایداری امنیت نتیجه کاهش فقر، بیکاری و برابری شهروندان است. و عدم وجود مؤلفه‌های امنیت پایدار سبب ناامنی و ناامنی منجر به توسعه‌نیافتگی و بی‌ثباتی در جامعه خواهد شد (عباس‌زاده و کرمی، ۱۳۹۰: ۳۹). مفهوم

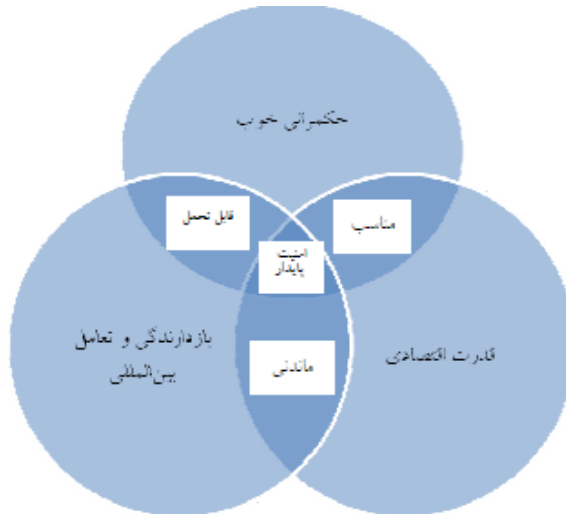
امنیت پایدار دلالت بر پدیده بهتر زیستن جامعه که در سال‌های اخیر مطرح شده است که ناظر بر درک جامعه از امنیت است که همه عوامل مؤثر سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و ... در کنار یکدیگر و در تعامل با هم توجه می‌کند. امنیت پایدار در واقع رهیافتی است که در مطالعات نوین امنیتی به عنوان جایگزین پارادایم کنترل مطرح می‌شود. اصل مفهوم امنیت پایدار به این امر اشاره دارد که نمی‌توان همه پیامدهای ناامنی را به گونه‌ای موفقیت‌آمیز کنترل کرد بلکه باید به رفع علل آن پرداخت و رویکرد حل مسئله را جایگزین کنترل کرد. بنابراین امنیت پایدار ترکیبی از سه رهیافت است: ۱- امنیت ملی یا امنیت دولت‌های ملی، ۲- امنیت انسانی یا زندگی بهتر برای مردم، ۳- امنیت جهانی یا منافع مشترک همه مردم کره خاکی (بهرامیان و بهرامیان، ۱۳۹۱: ۱۳۶). طرح مفهوم امنیت پایدار متضمن یک مفهوم نو در مباحث امنیتی است. پایداری مفهوم تازه‌ای است که به‌ویژه در روند تحولات جهانی در سه دهه گذشته و بر اثر بیم‌ها و امیدهای نو طرح شده و گسترش یافته و با اقبال روبه‌رو شده است. امنیت پایدار مستلزم توجه به تمامی وجوه امنیت است. به سبب ظرفیت‌های گردآمده در امنیت پایدار با وجود پیشینه کوتاه آن، این مفهوم در پهنه‌های گوناگون به‌ویژه در موضوع "توسعه"، در سطح جهان و در محافل گوناگون بسیار مورد توجه قرار گرفته است. پایداری و مفاهیم ترکیبی آن مانند "امنیت پایدار" ناظر بر درک جامعی است که بر پایه آن به همه عوامل مؤثر سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی (اقتصادی و محیط‌زیستی) در کنار یکدیگر و در تعامل با هم توجه می‌شود (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۶۹). در میان مکاتب امنیتی، مکتب امنیتی جهان سوم بیشترین توجه را به این حوزه ملحوظ داشته است. این نظریه پردازان بر این باورند که در جهان سوم، سایر ابعاد امنیت، بیش از بعد نظامی حائز اهمیت‌اند. صاحب‌نظران این مکتب به مؤلفه‌های "ضعف نسبی در استقلال سیاسی" و "نقش آسیب‌پذیری‌های داخلی" در امنیت پایدار توجه بیشتری کرده‌اند و مهم‌ترین مسئله امنیتی جهان سوم را با فرایند شکل‌گیری دولت مرتبط می‌دانند. این مکتب امنیتی به دلیل تمایزات معنی‌دار، میزان انسجام اجتماعی در

جوامع غربی و جهان سوم را عامل فقدان کارایی نظریه‌های امنیتی غربی در خصوص جهان سوم می‌داند. در این مکتب نوعاً موضوعات امنیتی از فیلتر حوزه سیاسی می‌گذرند و رابطه امنیت و نظام بین‌الملل را رابطه مثبت و سازندهای نمی‌دانند. پایداری، مفهوم تازه‌ای است که به‌ویژه در روند تحولات جهانی در سه دهه گذشته و بر اثر بیم‌ها و امیدهای نو، شکل گرفته، گسترش یافته و با اقبال روبه‌رو شده است. این مفهوم سرفصل دیگری است که با وجود پیشینه کوتاه خود به سبب ظرفیت‌های گردآمده آن در پهنه‌های گوناگون، به‌ویژه در موضوع توسعه در سطح جهان و در محافل گوناگون، بسیار مورد توجه قرار گرفته است. پایداری و مفاهیم ترکیبی آن مانند امنیت پایدار ناظر بر درک جامعی است که بر پایه آن به همه عوامل مؤثر سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، امنیتی و... در کنار یکدیگر و در تعامل با هم توجه می‌شود (قیصری و حسینی، ۱۳۹۲: ۷۴). از نگاه برخی دیگر از صاحب‌نظران راهبردهای دستیابی به امنیت پایدار عبارت‌اند از:

- ❖ بازسازی مرجعیت امنیتی مردم‌نهاد،
- ❖ استحکام نرم‌افزاری و سخت‌افزاری اصول امنیت پایدار،
- ❖ استقرار نظام آموزشی اعتلایی ارتقایی،
- ❖ مهندسی سازوکار سنجش ریاضی رفتار،
- ❖ تحقق شاخص‌های نام کارگزاری در انتصاب مسئولان،
- ❖ پالایش گرایش‌های انحرافی و تخدیری،
- ❖ تبیین وابستگی معیشت و امنیت پایدار (پولادی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۲۷).

در امنیت پایدار به‌جای مقابله با تهدیدها، شناسایی و چاره‌اندیشی روندهای منتهی به ناامنی اهمیت پیدا می‌کند و با کنترل و مهندسی این روندها از پدید آمدن ناامنی پیشگیری می‌شود. این نگاه، پارادایم جدیدی را شکل می‌دهد که در مقابل پارادایم کنترل قرار دارد تفاوت اصلی این رویکرد و پارادایم کنترل آن است که در امنیت پایدار برای کنترل تهدیدها صرفاً از زور و قوه قهریه استفاده نمی‌شود، بلکه هدفش حل مشارکتی علل

موجده تهدیدها با استفاده از مؤثرترین ابزارهای قابل دسترس یا درمان بیماری است. این هدف از طریق سیاست‌های امنیتی توسعه بخش و کاربرد استراتژی پیشگیرانه به جای استراتژی واکنشی، که در سراسر جهان دنبال می‌شود، قابل دستیابی است. امنیت پایدار به معنای موازنه‌ای پویا میان عوامل گوناگون و مؤثر اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و ... در شرایط زمانی مشخص و متناسب با ویژگی‌های آن جوامع است. امنیت پایدار چشم‌اندازی مشترک برای همه اقوام و مردم یک کشور دارد. تنها زمانی که همه اعضای جامعه با یکدیگر برای مقابله با چالش‌های امنیتی همکاری کنند، امنیت مشترک و پایدار قابل حصول خواهد بود. این امنیت در ذات خود اشتراک هویتی را نشانه می‌رود. شاخص‌های اصلی امنیت پایدار ثبات درازمدت، توسعه، رفاه، دموکراسی، حکومت قانون، برابری و عدالت و تلقی مردمی مشروعیت حاکمیت است. امنیت پایدار خواستار احترام به تنوع جامعه ملی و بین‌المللی، ترویج احترام متقابل نسبت به فرهنگ‌های مختلف جهان و نظام‌های اجتماعی و مسیرهای توسعه کشورهای مختلف، پرهیز از تنش و همزیستی صلح‌آمیز است. دستیابی به امنیت پایدار بیش از اتکا به قدرت متعارف نیاز به حفظ اقتدار اخلاقی برای رهبری و تلاش برای غلبه بر تهدیدهای امنیتی مشترک دارد (قیصری و حسینی، ۱۳۹۲: ۷۵). سطوح مختلف امنیت پایدار شامل امنیت سیاسی، زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی می‌باشد (Krasue & Williams, 1996:213).

شکل شماره ۱. مدل مفهومی امنیت پایدار (علایی، ۱۳۹۱: ۸).

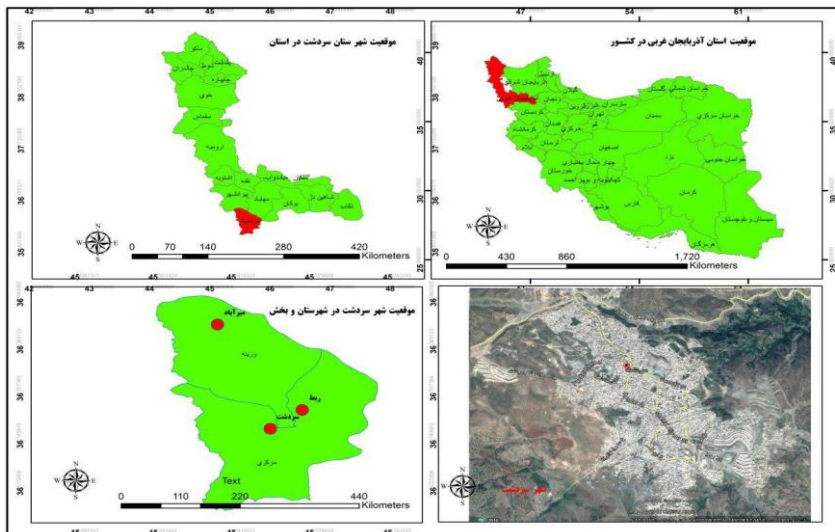
روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی-تحلیلی و از لحاظ نوع کاربردی است. روش جمع‌آوری اطلاعات از دو روش کتابخانه‌ای و استنادی مبتنی بر پیمایش بهره گرفته شده است. برای بخش مبانی و ادبیات پژوهش از روش کتابخانه‌ای و اسنادی استفاده گردیده و برای جمع آماری داده و اطلاعات مرتبط با امنیت پایدار سردشت از روش میدانی مبتنی بر پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق شامل اساتید دانشگاه، کارشناسان مرتبط با امور امنیت استان می‌باشد. در این بخش از روش نمونه‌گیری گلوله برفی برای تعیین حجم نمونه استفاده شده است که حجم نمونه به تعداد ۳۵ نفر می‌باشد. در این روش ابتدا به متخصصین و مطلعین در این زمینه مراجعه می‌شود و پس از اخذ اطلاعات از آن افراد در زمینه نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدات توسعه امنیت پایدار، از وی خواسته می‌شود افراد دیگری را معرفی نماید که می‌توانند به تکمیل کمک نمایند و این روال تا آنجا ادامه می‌یابد که افراد دیگر

مطالب جدیدی برای ارائه نداشته باشند. به این ترتیب سعی شده است در این پژوهش حداکثر اطلاعات مفید برای انجام تحلیل‌ها به دست آید.

محدوده مورد مطالعه

شهرستان سردشت با مساحت ۱۴۱۱ کیلومتر مربع در جنوب غربی استان آذربایجان غربی واقع شده است که حدود ۳/۷ درصد از مساحت استان را تشکیل می‌دهد و از این حیث در بین شهرستان‌های استان رتبه ۱۲ را به خود اختصاص داده است. شهرستان سردشت از طرف شمال با شهرستان پیرانشهر، از شمال شرقی با شهرستان مهاباد، از سمت شرق با شهرستان بوکان و از جنوب هم با استان کردستان مرز داخلی دارد و از سمت جنوب غرب و غرب هم با کشور عراق دارای مرز مشترک هستند. شهرستان سردشت بر اساس تقسیمات کشوری دارای ۳ نقطه شهری، ۲ بخش، ۷ دهستان است و تعداد آبادی‌های آن برابر با ۲۹۷ روستا می‌باشد. مرکز این شهرستان شهر سردشت است که بر روی ۳۶ درجه و ۹ دقیقه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۲۸ دقیقه طول شرقی قرار دارد و ارتفاع آن از سطح دریا حدود ۱۵۱۵ متر است.

شکل شماره ۲. موقعیت جغرافیایی شهرستان مرزی سردشت

بحث و یافته‌ها

SWOT یکی از ابزارهای استراتژیک تطابق نقاط قوت و ضعف درون‌سازمانی با فرصت‌ها و تهدیدهای برون‌سازمانی است (Eshaghi et al, 2015:27) با توجه به مدل شهری هاروارد^۱، SWOT راهکارهایی را برای یافتن اشکال استراتژی از دو جنبه زیر جستجو می‌کند، یک ارزیابی بیرونی (از تهدیدها و فرصت‌های یک محیط خاص) و یک ارزیابی درونی (از توانایی‌ها و ضعف‌های یک سازمان). SWOT در پی تهیه فهرستی از توانایی‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها است و سازمان‌ها با استفاده از این یافته‌ها به دنبال یافتن استراتژی‌ای متناسب با موقعیت‌شان هستند. ماتریس SWOT یک چارچوب مفهومی است که برای شناسایی و تحلیل تهدیدها و فرصت‌ها در محیط خارجی یک سیستم و بررسی قوت‌ها و ضعف‌های درونی آن به کار گرفته می‌شود. تکنیک تحلیل وضعیت SWOT که در آغاز توسط برنامه ریزان شرکت‌های خصوصی و محافل رشته مدیریت بازرگانی برای پاسخگویی به چالش‌های فراروی مؤسسات خصوصی تدوین شده است، در حال حاضر توسط مؤسسات بخش همگانی نیز برای تدوین سیاست‌های دولتی و طرح‌های شهری مورد استفاده قرار می‌گیرد. به‌طور ساده SWOT به‌عنوان ابزاری برای بررسی نقاط قوت و ضعف‌های درون‌سازمانی (درون ناحیه‌ای) و فرصت‌ها و تهدیدهای محیط برون‌سازمانی (برون ناحیه‌ای) می‌باشد و در مفهوم کلی ابزاری برای بهره‌برداری در مراحل مقدماتی تصمیم‌گیری و به‌عنوان یک پیش‌درآمد در امر برنامه‌ریزی استراتژیک در نوع کاربردی آن تلقی می‌شود. این روش به‌عنوان ابزاری برای کنار هم قرار دادن یافته‌های تحلیل فشارهای خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) و قابلیت‌های داخلی (قوت‌ها و ضعف‌ها) مورد استفاده قرار می‌گیرد. تحلیل SWOT در فرآیند ایجاد راهبرد خیلی مهم است. تحلیل فرصت‌ها و تهدیدهای خارجی در اصل شامل ارزیابی این نکته است که آیا یک مدیریت گردشگری می‌تواند در زمان روبرو شده با شرایط محیطی غیرقابل کنترل

1 . Harvard urban model

فرصت‌ها را جذب و از تهدیدها دوری کند یا خیر؟ تحلیل نقاط قوت و ضعف هم بیشتر به ارزیابی این نکته می‌پردازد که یک مدیریت گردشگری چگونه به اجرای کارهای داخلی مانند کارایی در کار و تحقیق و توسعه می‌پردازد (نایب پور و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۵).

نقاط ضعف W	نقاط قوت S	ماتریس SWOT
استراتژی های WO	استراتژی های SO	فرصت ها O
استراتژی های WT	استراتژی های ST	تهدیدها T

شکل شماره ۲. ماتریس SWOT و نحوه تعیین استراتژی‌ها (رکن‌الدین افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۵: ۹)

شناسایی عوامل داخلی مؤثر بر امنیت منطقه مرزی سردشت: هدف از این مرحله، سنجش محیط داخلی منطقه مرزی سردشت است. یعنی این که چه جنبه‌های در راه دستیابی به اهداف مؤثر بر امنیت مرزی می‌تواند نقش مفید و مثبت یا منفی و بازدارنده ایفاء کند که در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول شماره ۱: عوامل داخلی مؤثر بر امنیت پایدار در منطقه مرزی سردشت

ضعف‌ها	قوت‌ها
❖ مهاجرت بی‌رویه جوانان و بیکاری در سطح شهرستان	❖ نظارت دقیق و قوی فرمانده انتظامی و مرزبانی در مرزهای شهرستان
❖ گسترش قاچاق کالا و بازخورد منفی آن بر امنیت	❖ وجود نیروی انسانی جوان در سطح شهرستان
❖ وضعیت نامناسب اقتصادی و عدم توسعه منطقه	❖ درآمد ناشی از حضور گردشگری تجاری
❖ توسعه نامتوازی و هم‌زمان زیرساخت‌های امنیت مرزی	❖ وجود زمینه‌های لازم جهت توسعه هم‌جانبه
	❖ افزایش تعامل اجتماعی شهروندان
	❖ وجود مکان‌های دیدنی و تاریخی و طبیعت بکر شهرستان

❖ وجود بازارچه‌های مرزی	❖ ضعف زیرساخت‌ها و پایین بودن میزان آن‌ها
❖ داشتن روحیه مشارکت مردمی در امور سیاسی و اجتماعی	❖ دنبال کردن رسانه‌های خارجی
❖ مشارکت مردم در امور سیاسی و اجتماعی	❖ استفاده از نیروهای غیربومی در پست‌های سیاسی
	❖ تردهای غیرمجاز گسترده

شناسایی عوامل خارجی مؤثر بر امنیت منطقه مرزی سردشت: هدف از این مرحله سنجش محیط خارج از منطقه مرزی سردشت می‌باشد، یعنی این که محیط پیرامون منطقه مرزی سردشت در راه دستیابی به اهداف امنیت مرزی می‌تواند نقش فرصت یا تهدیدهای را ایفاء کند که در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول شماره ۲: عوامل خارجی مؤثر بر توسعه امنیت پایدار در منطقه مرزی سردشت

تهدیدها	فرصت‌ها
❖ عدم استفاده از توان‌های گردشگری	❖ قابلیت‌های طبیعی و تاریخی در زمینه گردشگری
❖ شکاف بین مردم و مسئولین	❖ وجود زبان و مذهب مشترک ساکنین دو طرف مرز
❖ مهاجرت‌های آونگی و فصلی ساکنین دو طرف مرز	❖ وجود آداب و رسوم و سنت‌های مشترک در ساکنین دو طرف مرز
❖ وجود پایگاه‌های نظامی ناتو و آمریکا در آن‌سوی مرز	❖ امکان ایجاد بازار مصرف برای کالاهای تولید داخلی
❖ نفوذ قدرت‌های منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای در آن‌سوی مرز	❖ امکان ایجاد نمایشگاه‌ها در زمینه‌های مختلف
❖ فعالیت‌های رسانه‌های خارجی	❖ فراهم نمودن فرصت‌های درمانی و تأسیسات درمانگاهی و بیمارستان‌های تخصصی
❖ تحركات گروهک‌های ضدانقلاب در بعضی از نقاط شهرستان	❖ امکان ساماندهی و اعزام نیروهای متخصص شهرستان به منظور اشتغال افراد جویای کار
❖ وجود کوهستان‌های صعب‌العبور	❖ به کارگیری نیروهای داوطلب مردمی
	❖ امکان تشکیل کار گروهی امنیت مرزی برای حفاظت از مرزها در نقاط صفر مرزی شهرستان

ماتریس ارزیابی عوامل داخلی: این ماتریس نیز شامل چهارستون است؛ در ستون اول عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف) فهرست می‌شوند. سپس در ستون دوم با توجه به میزان اهمیت و سپس در ستون دوم با توجه به میزان اهمیت و حساسیت هر عامل، ضریب اهمیتی بین صفر الی یک (۰-۱) به آن عامل تعلق می‌گیرد، در ستون سوم با توجه به کلیدی یا عادی بودن قوت‌ها و ضعف‌ها به ترتیب درجه ۱ تا ۵ اختصاص پیدا می‌کند. در ستون چهارم ضرایب ستون دوم و درجه‌های ستون سوم برای هر عامل در هم ضرب می‌شوند تا امتیاز نهایی آن عامل (قوت یا ضعف) مشخص شود. چنانچه جمع کل امتیازات نهایی در این ماتریس بیش از ۲/۵ باشد بدین معنی است که طبق پیش‌بینی‌های به‌عمل‌آمده، قوت‌های پیش رو بر ضعف‌ها غلبه خواهد داشت و اگر این امتیاز کمتر از ۲/۵ باشد نشان‌دهنده غلبه ضعف‌ها بر قوت‌ها است (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۲).

جدول ۳. ماتریس ارزیابی عوامل داخلی مؤثر بر امنیت پایدار منطقه مرزی سردشت

رتبه	ضریب نهایی	اهمیت	وزن	عوامل داخلی	
۲	۰/۳۰۸	۴	۰/۰۷۷	نظارت دقیق و قوی فرمانده انتظامی و مرزبانی در مرزهای شهرستان	قوت
۳	۰/۲۴۴	۴	۰/۰۶۱	وجود نیروی انسانی جوان در سطح شهرستان	
۹	۰/۱۵۳	۳	۰/۰۵۱	درآمد ناشی از حضور گردشگری تجاری	
۶	۰/۲۰۱	۳	۰/۰۶۷	وجود زمینه‌های لازم جهت توسعه هم‌جانبه	
۸	۰/۱۵۹	۳	۰/۰۵۳	افزایش تعامل اجتماعی بین شهروندان	
۵	۰/۲۳۶	۴	۰/۰۵۹	وجود مکان‌های دیدنی و تاریخی و طبیعت بکر شهرستان	
۱	۰/۳۱۲	۴	۰/۰۷۸	وجود بازارچه‌های مرزی	
۴	۰/۲۴۰	۴	۰/۰۶۰	داشتن روحیه مشارکت مردمی در امور سیاسی و اجتماعی	
۷	۰/۱۷۴	۳	۰/۰۵۸	مشارکت مردم در امور سیاسی و اجتماعی	
	۲/۰۲۷		۰/۵۶۴	جمع	
۵	۰/۱۱۸	۲	۰/۰۵۹	مهاجرت بی‌رویه جوانان و بیکاری در سطح شهرستان	ضعف‌ها
۱	۰/۲۶۴	۴	۰/۰۶۶	گسترش قاچاق کالا و بازخورد منفی آن بر امنیت	
۶	۰/۱۰۲	۲	۰/۰۵۱	وضعیت نامناسب اقتصادی و عدم توسعه منطقه	
۲	۰/۲۰۷	۳	۰/۰۶۹	توسعه نامتوازی و هم‌زمان زیرساخت‌های امنیت مرزی	
۷	۰/۰۹۶	۲	۰/۰۴۸	ضعف زیرساخت‌ها و پایین بودن میزان آن‌ها	

۸	۰/۰۹۰	۲	۰/۰۴۵	دنبال کردن رسانه‌های خارجی
۳	۰/۱۸۴	۴	۰/۰۴۶	استفاده از نیروهای غیربومی در پست‌های سیاسی
۴	۰/۱۵۳	۳	۰/۰۵۱	تردد‌های غیرمجاز گسترده
	۱/۲۱۴		۰/۴۳۶	جمع ضعف‌ها
	۳/۲۴۱	۱		جمع کل

بر اساس نتایج جدول شماره ۳ مجموع نمره نهایی قوت‌ها و ضعف‌ها برابر ۳/۲۴۱ است که این عدد از میانگین ۲/۵ بیشتر است و نشان دهند این نکته است که در ارزیابی عوامل داخلی محدوده مورد مطالعه نشان‌دهنده غلبه نقاط قوت بر نقاط ضعف توسعه امنیت پایدار است. در بین مؤلفه‌های نقاط قوت مؤلفه‌های "وجود بازارچه‌های مرزی"، "نظارت دقیق و قوی فرمانده انتظامی و مرزبانی در مرزهای شهرستان"، "وجود نیروی انسانی جوان در سطح شهرستان" به ترتیب رتبه اول تا سوم قرار دارند. همچنین مهم‌ترین مؤلفه‌های نقاط ضعف در منطقه مرزی سردشت به ترتیب "گسترش قاچاق کالا و بازخورد منفی آن بر امنیت"، "توسعه نامتوازی و هم‌زمان زیرساخت‌های امنیت مرزی"، "استفاده از نیروهای غیربومی در پست‌های سیاسی" رتبه اول تا سوم را به خود اختصاص داده‌اند.

ماتریس ارزیابی عوامل خارجی: این ماتریس شامل چهارستون می‌باشد، در ستون اول عوامل خارجی که بر صنعت گردشگری منطقه مرزی سیستان تأثیر می‌گذارند در قالب فرصت‌ها و تهدیدها فهرست شده‌اند. سپس در ستون دوم با توجه به میزان اهمیت و حساسیت هر عامل، با مقایسه این عوامل با یکدیگر، ضریب اهمیتی بین صفر الی یک (۰-۱) به آن عامل تعلق می‌گیرد؛ در ستون سوم با توجه به کلیدی یا عادی بودن فرصت‌ها و تهدیدها به ترتیب درجه ۱ تا ۵ اختصاص پیدا می‌کند. در ستون چهارم، ضرایب ستون دوم و درجه‌های ستون سوم برای هر عامل در هم ضرب می‌شوند تا امتیاز نهایی آن عامل (فرصت یا تهدید) مشخص شود. چنانچه جمع کل امتیاز نهایی در این ماتریس بیش از ۲/۵ باشد بدین معنی است که طبق پیش‌بینی فرصت‌های پیش رو، بر تهدیدها غلبه خواهد

کرد و اگر این امتیاز کمتر از ۲/۵ باشد نشان دهنده غلبه تهدیدها بر فرصت‌ها خواهد بود (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۱).

جدول ۴: ماتریس ارزیابی عوامل خارجی مؤثر بر امنیت پایدار در منطقه مرزی سردشت

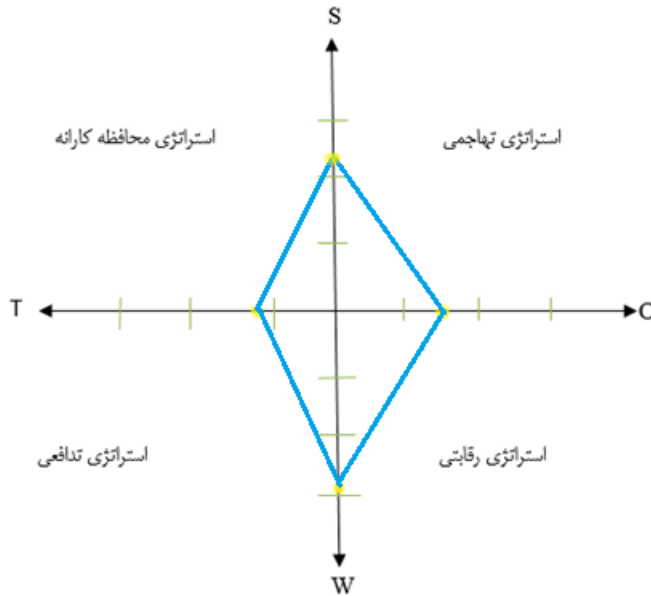
رتبه	وزن نهایی	اهمیت	وزن	عوامل خارجی	
۴	۰/۱۷۴	۳	۰/۰۵۸	قابلیت‌های طبیعی و تاریخی در زمینه گردشگری	
۲	۰/۱۹۶	۴	۰/۰۴۹	وجود زبان و مذهب مشترک ساکنین دو طرف مرز	
۳	۰/۲۰۴	۴	۰/۰۵۱	توجه ویژه دولت به مسئله امنیت منطقه مرزی سردشت	
۶	۰/۱۲۹	۳	۰/۰۴۳	امکان ایجاد بازار مصرف برای کالاهای تولید داخلی	
۱	۰/۲۲۴	۴	۰/۰۵۶	امنیت احساس و افزایش رسانه‌ها عملکرد	
۷	۰/۱۱۴	۳	۰/۰۳۸	فراهم نمودن فرصت‌های درمانی و تأسیسات درمانگاهی و بیمارستان‌های تخصصی	فرصت‌ها
۸	۰/۱۰۸	۳	۰/۰۳۶	و اعزام نیروهای متخصص شهرستان به منظور اشتغال افراد جویای امکان ساماندهی کار	
۹	۰/۰۹۶	۳	۰/۰۳۲	به کارگیری نیروهای داوطلب مردمی	
۵	۰/۱۵۶	۳	۰/۰۵۲	امکان تشکیل کار گروه‌های امنیت مرزی برای حفاظت از مرزها در نقاط صفر مرزی	
	۱/۴۰۱		۰/۴۱۵	جمع	
۸	۰/۱۰۶	۲	۰/۰۵۳	عدم استفاده از توان‌های گردشگری	
۱	۰/۳۱۶	۴	۰/۰۷۹	شکاف بین مردم و مسئولین	
۷	۰/۱۳۲	۲	۰/۰۶۶	مهاجرت‌های آونگی و فصلی ساکنین دو طرف مرز	
۵	۰/۱۵۶	۴	۰/۰۷۸	وجود پایگاه‌های نظامی ناتو و آمریکا در آن سوی مرز	تهدیدها
۲	۰/۳۱۲	۴	۰/۰۷۴	گسترش قاچاق کالا	
۶	۰/۱۴۲	۲	۰/۰۷۱	فعالیت‌های رسانه‌های خارجی	
۴	۰/۱۵۸	۲	۰/۰۷۹	تحركات گروهک‌های ضدانقلاب در بعضی از نقاط شهرستان	
۳	۰/۲۵۵	۳	۰/۰۸۵	بی‌ثباتی سیاسی در کشور همسایه	
	۱/۵۷۷		۰/۵۸۵	جمع	
	۲/۹۷۸		۱	جمع کل	

بر اساس نتایج جدول شماره ۴ مجموع نمره نهایی قوت‌ها و ضعف‌ها برابر ۲/۹۷۸ است که این عدد از میانگین ۲/۵ بیشتر است و نشان دهند این نکته است که در ارزیابی عوامل

خارجی محدوده مورد مطالعه نشان دهنده غلبه نقاط تهدید بر نقاط فرصت در توسعه امنیت پایدار است. همان طور که از نتایج برمی آید. در بین مؤلفه‌های نقاط فرصت "عملکرد رسانه‌ها و افزایش احساس امنیت"، "وجود زبان و مذهب مشترک ساکنین دو طرف مرز"، "توجه ویژه دولت به مسئله امنیت منطقه مرزی سردشت" به ترتیب رتبه اول تا سوم را به خود اختصاص داده‌اند. در بین مؤلفه‌های نقاط تهدید نیز به ترتیب "شکاف بین مردم و مسئولین"، "گسترش قاچاق کالا" و "بی‌ثباتی سیاسی در کشور همسایه"، به ترتیب رتبه اول تا سوم را به خود اختصاص داده‌اند.

ماتریس داخلی خارجی (IE): در این ماتریس برحسب نمرات نهایی حاصل از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی، موقعیت موضوع مورد بحث از میان موقعیت‌های چهارگانه مشخص می‌شوند: (۱) رقابتی (تهاجمی)؛ (۲) بازنگری (محافظه کارانه)؛ (۳) تنوع؛ (۴) تدافعی.

در این مرحله امتیاز وزنی کل ماتریس عوامل داخلی و امتیاز وزنی کل ماتریس عوامل خارجی را استخراج می‌کنیم. در جدول ارزیابی ماتریس عوامل داخلی (IFE)، نمره وزن کل به دست آمده برابر با ۳/۲۴۲ و نمره وزن کل ماتریس خارجی (EFE) برابر با ۲/۹۷۸ است. سپس آن‌ها را در محور X و Y رسم می‌کنیم تا موقعیت را با توجه به تمامی عوامل به ما در شکل ۳ نشان دهد. در نتیجه جدول مختصات نشان می‌دهد که شکل ترسیم به سمت راهبرد رقابتی کشیده شده است در نتیجه راهبرد منتخب امنیت شهرستان سردشت در رسیدن به پایداری با نظر کارشناسان و مدل سوات، راهبردی رقابتی می‌باشد.

شکل شماره ۳. موقعیت امنیت پایدار منطقه مرزی سردشت در ماتریس داخلی/خارجی

تدوین راهبردها: در تشکیل ماتریس SWOT در هر مرحله دو عامل با هم مقایسه و تداخل می‌شوند و مدیران با استفاده از این ابزار می‌توانند چهار استراتژی و راهبرد WT/ST/WO/SO را انتخاب کنند:

راهبرد SO:

- ❖ مشارکت مردم در زمینه کنترل مناطق مرزی،
- ❖ فعال نمودن بازارچه مرزی جهت مبادله کالا و ایجاد اشتغال پایدار
- ❖ تقویت زمینه‌های ذهنی عدم امنیت و تأکید بر رابطه متقابل توسعه و امنیت و تقویت همگرایی.

راهبرد WO:

- ❖ بازنگری در طرح‌های فرادست به منظور بهره‌گیری از پتانسیل‌های منطقه،
- ❖ تقویت زیرساخت‌ها و امکانات،

راهبرد ST:

- ❖ مکان‌یابی مراکز نظامی و پاسگاه‌های مرزی،
- ❖ تقویت احساس امنیت از طریق برنامه‌های آموزشی،
- ❖ بهره‌گیری از پتانسیل‌های گردشگری برای ایجاد اشتغال پایدار،
- ❖ تلاش برای کاهش تهدیدات تروریستی به واسطه نظارت بیشتر،

راهبرد WT:

- ❖ انجام مطالعات راهبردی و آینده‌نگری امنیت در مناطق مرزی،
- ❖ در دست گرفتن اقتدار مرز مشترک بین دو کشور،
- ❖ حمایت از سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در مناطق مرزی،

نتیجه‌گیری

امنیت یکی از نیازهای اساسی زندگی محسوب می‌شود و تداوم و هر جامعه مرهون حفظ و بقاء امنیت است. امنیت پایدار در هر کشوری اساس توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را رقم می‌زند. در این میان امنیت مناطق مرزی به دلیل داشتن مرز مشترک با کشوری خارجی اهمیت شایانی دارد زیرا نبود امنیت در مناطق مرزی امنیت ملی را نیز به چالش می‌کشد. در این میان رویکرد مطالعات مرزی به مقوله امنیت نشان می‌دهد که عوامل مختلفی می‌توانند بر چگونگی شکل‌گیری امنیت و ثبات و دوام آن مؤثر باشند. مناطق مرزی به‌عنوان دروازه‌های ورودی هر کشوری نقش مهمی را در ایجاد امنیت و توسعه در کشور ایفا می‌کنند. به همین دلیل باید بیشتر مورد توجه برنامه ریزان و مسئولین امنیتی قرار گیرد. مناطق مرزی غرب کشور در دهه اخیر به دلیل پایگاه‌های نظامی غرب که در کشور همسایه وجود دارد و مسئله قاچاق و تروریست در مناطق مرزی حساسیت این منطقه و تهدیدات آن را صدچندان نموده است. عدم تأمین امنیت کامل در مناطق مرزی باعث ایجاد ناامنی در کشور و از دست رفتن مناطق زیادی از مرزهای کشور می‌شود. با توجه به اهمیت این امر تأمین امنیت پایدار در مناطق مرزی از دغدغه‌های همیشگی دولت‌ها بوده و

هست. موضوع امنیت مناطق مرزی به دلیل حساسیت‌های که در مرزها وجود دارد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مناطق مرزی سردشت همواره دارای مرزهای پرتنش و چالش‌های عمده‌ای روبه‌رو است. از این رو هدف پژوهش حاضر بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء امنیت پایدار شهرستان مرزی سردشت بوده است. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی مبتنی بر پیمایش است. جامعه آماری پژوهش متخصصین و صاحب‌نظران مرتبط با موضوع امنیت است که به روش گلوله برفی حجم نمونه ۳۵ نفر می‌باشد. روش تحلیل بر اساس مدل استراتژیک SWOT است.

بر اساس یافته‌های تحقیق مجموع نمره نهایی قوت‌ها و ضعف‌ها برابر ۳/۲۴۱ است که این عدد از میانگین ۲/۵ بیشتر است و نشان دهند این نکته است که در ارزیابی عوامل داخلی محدوده مورد مطالعه نشان‌دهنده غلبه نقاط قوت بر نقاط ضعف توسعه امنیت پایدار است. در بین مؤلفه‌های نقاط قوت مؤلفه‌های "وجود بازارچه‌های مرزی"، "نظارت دقیق و قوی فرمانده انتظامی و مرزبانان در مرزهای شهرستان"، "وجود نیروی انسانی جوان در سطح شهرستان" به ترتیب رتبه اول تا سوم قرار دارند. همچنین مهم‌ترین مؤلفه‌های نقاط ضعف در منطقه مرزی سردشت به ترتیب "گسترش قاچاق کالا و بازخورد منفی آن بر امنیت"، "توسعه نامتوازی و هم‌زمان زیرساخت‌های امنیت مرزی"، "استفاده از نیروهای غیربومی در پست‌های سیاسی" رتبه اول تا سوم را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین مجموع نمره نهایی قوت‌ها و ضعف‌ها برابر ۲/۹۷۸ است که این عدد از میانگین ۲/۵ بیشتر است و نشان دهند این نکته است که در ارزیابی عوامل خارجی محدوده مورد مطالعه نشان‌دهنده غلبه نقاط تهدید بر نقاط فرصت در توسعه امنیت پایدار است. همان‌طور که از نتایج برمی‌آید. در بین مؤلفه‌های نقاط فرصت "عملکرد رسانه‌ها و افزایش احساس امنیت"، "وجود زبان و مذهب مشترک ساکنین دو طرف مرز"، "توجه ویژه دولت به مسئله امنیت منطقه مرزی سردشت" به ترتیب رتبه اول تا سوم را به خود اختصاص داده‌اند. در بین مؤلفه‌های نقاط تهدید نیز به ترتیب "شکاف بین مردم و مسئولین"، "گسترش

قاچاق کالا" و "بی‌ثباتی سیاسی در کشور همسایه"، به ترتیب رتبه اول تا سوم را به خود اختصاص داده‌اند. نتایج حاصل نشان می‌دهد که وضعیت امنیت در منطقه مرزی سردشت در وضعیت تهاجمی SO قرار دارد. لذا برای ایجاد امنیت پایدار در مناطق مرزی شهرستان سردشت لازم است راهبردهای توسعه در همه ابعاد مورد توجه قرار گیرد تا مفهوم امنیت پایدار تحقق یابد.

منابع

- ۱) بذرافشان، جواد و طولابی‌نژاد، مهرشاد (۱۳۹۵) تحلیل اثرات و کارکردهای سرمایه اجتماعی در امنیت پایدار روستاهای مناطق مرزی بخش مرکزی شهرستان سراوان، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال ۱۶، شماره ۴۱، صص. ۷۶-۵۵.
- ۲) بهرامیان، شفیق و بهرامیان، امید (۱۳۹۱) بررسی رابطه بین همگرایی اقوام (ترک و کرد) و احساس امنیت پایدار و شناخت عوامل مؤثر بر تقویت همگرایی اقوام در استان آذربایجان غربی، دو فصلنامه پژوهش سیاست نظری، دوره جدید، شماره ۱۱، بهار و تابستان ۱۳۹۱، صص ۱۵۹-۱۳۱.
- ۳) پورمنافی، ابوالفضل (۱۳۹۷) اولویت‌بندی تهدیدهای امنیت پایدار در مرزهای جمهوری اسلامی ایران (مورد مطالعه: استان خراسان رضوی)، پژوهشنامه مطالعات مرزی، دوره ۶، شماره ۲، صص. ۴۷-۲۹.
- ۴) پولادی، حسن؛ کشاورزبان، محمدمهدی؛ خان محمدی، هادی؛ اصلی پور، حسین (۱۳۹۵) الگوسازی عوامل تأمین‌کننده امنیت پایدار مرزی؛ مطالعه موردی: مرزهای شرقی ایران، مطالعات راهبردی بسیج، دوره ۱۹، شماره ۷۲، صص. ۱۴۹-۱۲۷.
- ۵) پیرعلی، علیرضا و سیادت، سعیده (۱۳۹۲) تدابیر راهبردی ناجا در گسترش امنیت پایدار مرزهای جنوب شرقی کشور (مورد مطالعه: استان سیستان و بلوچستان)، پژوهشنامه مطالعات مرزی، دوره ۱، شماره ۱، صص. ۱۲۶-۱۰۳.

- ۶) جلالیان، سید اسحاق و ویسیان، محمد (۱۳۹۷) بررسی امنیت پایدار در شهر مرزی سردشت از دیدگاه کارشناسان امنیتی، پژوهشنامه مطالعات مرزی، دوره ۶، شماره ۱، صص. ۱۴۵-۱۲۷.
- ۷) حمیدی، اکبر؛ اصانلو، علی؛ امینی، داود (۱۳۹۸) برنامه‌ریزی راهبردی امنیت پایدار در منطقه مرزی رود ارس، پژوهشنامه مطالعات مرزی، دوره ۷، شماره ۲، صص. ۲۴-۱.
- ۸) خرازیان، هوال؛ اخباری، محمد؛ فرجی‌راد، عبدالرضا (۱۳۹۷) تحلیل تأثیر مؤلفه‌های توسعه اقتصادی بر امنیت پایدار منطقه مرزی (مورد مطالعه: منطقه مرزی بورالان تا سردشت)، جغرافیا سرزمین، دوره ۱۵، شماره ۶۰، صص. ۷۹-۹۶.
- ۹) دربان آستانه، علیرضا (۱۳۹۳) ارزیابی و تحلیل احساس امنیت روستاییان نواحی مرزی مطالعه موردی: استان ایلام، مجله برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)، سال ۴، شماره ۴، صص. ۱۵۶-۱۲۹.
- ۱۰) رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و مهدوی، داود (۱۳۸۵) راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT دهستان لواسان کوچک، فصلنامه مدرس علوم انسانی، دوره ۱۰، شماره ۲، صص ۳۰-۱.
- ۱۱) سرور، رحیم؛ (۱۳۹۳) بررسی شاخص‌های توسعه در مناطق مرزی در راستای تحقق امنیت پایدار (مطالعه موردی شهرستان‌های مرزی استان آذربایجان غربی)، پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، سال ۲، شماره ۷، صص. ۵۴-۲۵.
- ۱۲) شوهانی، نادر؛ نیک‌سرشت، مهدی؛ تردست، زهرا (۱۳۹۷) بررسی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر ارتقاء امنیت پایدار مناطق مرزی نمونه موردی: استان ایلام، فصلنامه علوم و فنون مرزی، سال ۹، شماره ۲، صص. ۳۰-۱.
- ۱۳) طیب‌نیا، هادی؛ محمدی، سعدی؛ منوچهری، سوران (۱۳۹۵) تحلیلی بر تأثیر انسداد مرزها بر امنیت پایدار نواحی روستایی پیرامون (مطالعه موردی: روستاهای مرزی شهرستان مریوان)، فصلنامه برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره ۲۰، شماره ۱، صص. ۹۷-۱۲۵.
- ۱۴) عباس‌زاده، هادی و کامران کرمی (۱۳۹۰) سرمایه اجتماعی و امنیت ملی پایدار، فصلنامه مطالعات راهبردی، دوره ۱۴، شماره ۵۱، صص. ۵۸-۳۱.

- ۱۵) علایی، حسین (۱۳۹۱) امنیت پایدار در سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه راهبردی دفاعی، سال ۱۰، شماره ۳۹، صص. ۳۴-۱.
- ۱۶) قیصری، نورالله و حسینی، سید مهدی (۱۳۹۲) ابعاد و شاخص‌های امنیت پایدار؛ مبتنی بر مدل مهندسی همگرایی ملی، فصلنامه آفاق امنیت، سال ۵، شماره ۲۰، صص. ۷۱-۱۰۷.
- ۱۷) کاظمی، مهدی؛ اسماعیلی، محمود رضا و بیگی فیروزی، الله یار (۱۳۹۲) تدوین و انتخاب استراتژی توسعه گردشگری استان لرستان بر اساس تحلیل SWOT و ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی، جغرافیا و توسعه، دوره ۱۱، شماره ۳۲، صص. ۶۰-۴۷.
- ۱۸) کریمی، مرتضی و وفایی، علی‌اکبر (۱۳۹۵) امنیت سازی با توسعه پایدار در مناطق مرزی (مطالعه موردی، شهر مریوان)، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، دوره ۴، شماره ۱۵، صص. ۹۵-۱۱۲.
- ۱۹) محمدی حمیدی، سمیه؛ کلانتری، محسن؛ ویسیان، محمد (۱۳۹۴) تحلیل وضعیت نورپردازی و ارزیابی ایمنی فضاهای شهری با استفاده از راهبردهای CPTED و مدل ارزیابی Safety Audit (مورد مطالعه: پارک ملت شهر زنجان)، پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دوره ۳، شماره ۳، صص. ۳۴۱-۳۲۵.
- ۲۰) مختاری هشی، حسین؛ وزین، نرگیس؛ قادری حاجت، مصطفی (۱۳۹۶) بررسی پایداری امنیت روستاهای مرزی استان سیستان و بلوچستان، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، دوره ۱۴، شماره ۵۴، تابستان ۱۳۹۶، صص. ۶۰-۴۳.
- ۲۱) نایب پور، محمد؛ ویسیان، محمد؛ احسان زاده، ناهید؛ محمدی حمیدی، سمیه (۱۳۹۳) تحلیلی بر عوامل مؤثر در صنعت گردشگری منطقه مرزی سیستان با استفاده از روش SWOT، پژوهشنامه مطالعات مرزی، دوره ۲، شماره ۱، صص. ۹۰-۶۵.
- ۲۲) نظافتی، عباس؛ سلطانی، مسعود؛ ویسیان، محمد؛ اکبری، مهناز (۱۳۹۳) بررسی عوامل مؤثر بر توسعه امنیت پایدار در مناطق مرزی مطالعه موردی: استان کردستان، پژوهشنامه مطالعات مرزی، دوره ۲، شماره ۴، صص. ۴۶-۲۳.
- ۲۳) هاشمی، سیدمصطفی؛ حکمت‌نیا، حسن؛ اسمعیل‌زاده، عبدالسلام (۱۳۹۸) سطح‌بندی پایداری امنیتی شهرستان‌های مرزی با استفاده از تحلیل خوشه‌ای نمونه موردی:

شهرستان‌های استان خراسان شمالی، مجله آمایش جغرافیایی فضا، سال ۹، پیاپی ۳۲، صص. ۱۸۰-۱۶۳.

- 24) Buzan, B. & Hansen, L. (2007) *International Security, Vol. III: Widening Security*, SAGE Publications, London: New Delhi, Singapore.
- 25) Eshaghi, Azadeh. & Mousavi, Safoura. & Eshaghi, Amir. (2015) The application of SWOT model to compile appropriate strategies for projects risk management in: Fooladtechnic International Company, *Science Journal of Business and Management*, Vol.3, No.1-2, pp.26-34.
- 26) Krause, K. & Williams, M. (1996) *Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods*, *International Security Review*, Vol.40, No.2, pp.229-254.